

egymásnak, mire az újkoma: Úgy engedje a jó Isten — kívánsággal válaszol, a bort egymás karját keresztbeöltve isszák ki. Az újkoma az asztalon előkészített tányérra leteszi a bába-asszonynak a komaszerezésért járó pénzt. *Fekete Béla.*

Közmondások és szólásmódok

1. Kü'd ki pisze a vakot, hogy nézze még a napot. — *Pécska.*
2. Rúg, vág mint Géra lova a fűrészportú. (Jól lakott s felfordult.) — *Apáca.*
3. Ráijesztök, mint Bacsza a kotlóra. (Agyonütötte.) — *Apáca.*
4. Mögugratlak, min' Megyesi a disznóját. — *Apáca.*
5. Tótágast állt benne, mint Gazdag Andrásban az ördög. — *Makó.*
6. Hétországra szól, mint a zsidó kalendárium. — *Szeged.*
7. Szájára ütött, mint Bodri a pacsirtának. — *Szeged.*
8. Visszajárú' mongya, mint Bagi az Úr angyalát. — *Apáca.*
9. Nem ment el a hajam. (Azaz van eszem.) — *Szeged.*
10. Lőütötte, mint Rigó a disznót. (Eltörte a derekát.) — *Apáca.*
11. Fölképelte, mint Kis Matyi a tehenet. (Fölképelte a tehenit, de a keze megfájult bele.) — *Apáca.*
12. Ódalba dobta, mint Vakbögös a fiát. (Beteg lött a fia.) — *Apáca.*
13. Élök, mint Marci Hevesön. (Egyik napról a másikra öldö-gélt.) — *Apáca.*
14. Bírja, mint Pongrácz az üres tarisznyát. — (*Szeged, Makó?*)
15. Ezön is körösztü' estünk, mint Fekete Pali a bálon. (Körösztü' bukott a Johán bálon.)
16. Maj' ráverök, mint a Pap Érazmus a kutyára. (Asz'on'ta, ho' rá vert egy kicsit, oszt mingyá' mögdöglött.)
17. Elég is abbul annyi, mint a pécskaji harangozásbul. (Akárki mönt ára, mögrángatta.)
18. Paslog (pislog) mint Gyömbér Pistájékná' az alutt tejbe' a béka.
19. Fölakadt, mint Turányi Ádám a pöndölbe'. — *Szaján.*
20. Ördöge van, mint Hërgának. (Arra mondják, ki mindent tudni látszik.)
21. Tüz az esze, mint a Bicski lovának. (Aki föltalál valamit.)
22. Mögatta a möggyát, mint a patakijak a táncnak. (Arra, aki valamit csinál?)
23. Ütet is kiszorította, mint Szunit az orgona.
24. Mögböcsülte, mint Balázs a gatyáját (Teli... s vállára vette.) — *Szeged.*
25. Mögáldotta az Isten, mint Szuhai malmát. (Az Isten nyila hétszer beleütött.) — *Szeged.*

26. Elébe vágott, mint Totya a seregéjnek. (Csász volt, botját egy csapat seregély elé vágta s azok vissza fordultak.) — *Szeged.*

27. Helyen van mint Makó. (Az árvíz háromszor elvitte.) — *Szeged.*

28. Szemébe nézett, mint Imre Pista a gyíknák. (Mefogta a gyíkot, földre hasalt és úgy nézett a szemébe.) — *Szeged.*

29. Néz, mint Vak Pista. (Mindkét szemére vak volt s ki-ki ült az utcára s e kérdésre: mit csinál? rendesen azt felelte: nézelődök.) — *Szeged.*

30. Rácséngetett, mint Retkés a legeltetésre. (Jól tartotta juhait a szomszédéból s kérdezték: mit csinál? rácséngettem, mondta.) — *Pécska.*

31. Jókedve van, mint Csozsének az akasztófán. (A szél összeverte a lábát s reáfogták, hogy mulat.) — *Pécska.*

32. Szereti, mint a Pityi kotlója a csirkét. — *Pécska.*

33. Mэгátkozlak, mint Czigány Pista Szegvárt. (Libát lopott s bezárták, mikor kiszabadult, cifra módon átkozta meg.) — *Pécska.*

34. Nyakig van, mint Kabát Gyura gyijóva'. (Kínálták Gyurkát diószedéskor, de ő a nyakát mutatta, hogy „egygyig vagyók“.) — *Pécska.*

35. Rendetlen, mint a rendetlen Krépcsók. (Bajusza mindig rendetlenül állt.) — *Pécska.*

36. Jó mógyya van, mint Bencének a takonyba'. (Az orra mindig csepegett.) — *Pécska.*

37. Jó mén neki, mint kutyának a kútba'. (Ha valakinek rosszul megy a dolga.) — *Pécska.*

38. Ennek is avasogyik a füle tövé. (Aki öregszik, arra szokták mondani.) — *Pécska.*

39. Minden farsangnak van bőjtye. — *Pécska.*

40. Megmosták a lábát. (Ellopták valami jószágát.) — *Pécska.*

41. Kitaná't, mint Szeregyí az ugarba. (Harmadnapra vitte ki az ételt a napszamosoknak, addig bolyongott, mert nem találta meg a földjét.) — *Pécska.*

42. Akinek a foga fáj, tartsa rajta a nyelvit. — *Pécska.*

43. A néma gyereknek az anyja se értyi a szavát. — *Pécska.*

44. Keresztbe viszik, mint a palócok a létrát. — *Pécska.*

45. Ejnye te ojan balkeresztény módra dógozó. (Aki visszásan tesz valamit.) — *Pécska.*

46. Verjen meg a rác boldogság. — *Pécska.*

47. Kár vót apádnak a gatyáját megódaní érted. (Rossz emberre mondják.) — *Pécska.*

48. Jobb lét vóna, ha apád szamarat csiná't vóna helyetted, legalább Duna vizet hordott vóna Pesten. — *Pécska.*

49. Ojan embér az, hogy a vakondok dúrásával is összevész. (Izgágára.) — *Pécska.*

50. Kírukkolt, mint Vak Imre Jézus nevenapján. (Csizmáján a faggyú darabokban volt, arra mondják.) — *Pécska.*

51. Spekulál, mint..... bácsi az árokba'.

52. Kirakodott, mint Szalóki a pécskai faköponyegbe. (Megrakták, mert a katonák őrházában végezte a szükségét s rajta kapták.) — *Pécska*.

Kálmány Lajos hátramaradt kéziratából közli:

Dugonics Ferenc.

S Z E M L E

Uj kézikönyv a magyar népköltésről. (A Magyarság Néprajza III. kötetében.)

A Magyarság Néprajza első két kötetét mint a magyar tárgyi néprajz rég várt kézikönyvét köszöntöttük. A nemrég megjelent kötet a néprajznak a nyelv formájában létező jelenségeivel foglalkozik, de annyira elkülöníti egymástól az egyes fejezeteket, amelyek mindegyike más-más szerző tanulmánya, hogy nekünk is jöggot ad, hogy a fejezetek közül csak a népköltésre vonatkozókat vegyük most figyelembe. A könyvön belül ezek úgysis közös főcím alatt és közös bevezetés után vannak egyesítve: így nem a mi önkényünk, hogyha ezekről a fejezetekről mint a magyar népköltés kézikönyvéről beszélünk.

Annál könnyebben megtehetjük ezt, mert a magyar népköltés kézikönyvének megírására ez az első kísérlet. Eddig hasonló vállalkozásnak nyoma sem volt: innen van az, hogy a könyv egyszerre szolgál rá a legenyhébb és a legszigorúbb kritikára. A legszigorúbbra azért, mert amíg a feldolgozásnak hagyományai nincsenek, addig a követelményeket, amelyeket a tudomány a könyvtől vár, tisztábban és élesebb megfogalmazásban lehet hozzámérni a munka eredményéhez; a legenyhébbre azért, mert első, úttörő munka, és ha az „úttörőnek bukni is érdem“ vigasztalást nem is veheti komolyan senki, az első munka olyan nehézségek előtt áll, ami előtt a legtárgyilagósbabb kritikának is meg kell hajolnia.

Mi az, amit a magyar népköltés oly régen hiányzó kompendiumától várhatunk? Elsősorban az, hogy valóban kompendium, ne csak összefoglalás, hanem összefogás is legyen: hogy a népköltés egyes ágait különleges problémáik és a feldolgozásukhoz való más-más módszerek ellenére is egységes képben állítsa az olvasó: az okulást kereső laikus és a tájékozódást kereső tudós elé; azután, hogy anyagát helyesen, torzítás nélküli szemszögből és lehető teljességgel mutassa be; hogy tisztázza fogalmait és problémáit; hogy adjon pontos és megbízható tájékoztatást a szakembernek és a továbbhaladni akaró laikusnak.

Ha az első követelmény megvalósulásáról akarunk beszélni, a mentség meg kell hogy előzze a kritikát. A kompendiumnak mint